

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 13.

V Ljubljani, 1. julija 1876.

Tečaj XVI.

V a b i l o

na naročbo za drugo polovico l. 1876.

Minulo je 6 mesecev, in zopet stojim pred Vami ter kličem: Naročite si „Tov.“ za drugo polovico, ako tega niste še storili dosihmal. — Kaj Vam čem obetati, da bode „Tov.“ prinašal, do- slej Vas nisem prevaril, a tudi v prihodnje Vas ne mislim. „Tov.“ ostane katoličan po duhu, Slovenec po pisavi; prijatelji, ki so ga dosihdob duševno podpirali, hočejo ga tudi odslej, kakor se je opisoval v prvi polovici Marko Pohlin, tako se bode v drugi razkazoval Valentin Vodnik po tem, kar je bil v resnici Slo- vencem. Vaša je tedaj, dragi tovariši učitelji, in spoštovani ro- doljubje slovenski, da nas podpirate, ako ne drugače, vsaj z naroč- nino. Vem sicer, da ste eni in isti, ki podpirate tudi druge slovenske liste, in da marsikateremu iz med Vas „Tov.“ treba ni, a nikarte, da bi se zastonj zanažal na Vaše rodoljubje „znani mežnarski list“, pošljite toraj tudi zanj kak forint nemudoma našemu založniku g. Milicu na starem tergu h. št. 33. Velja „Tovariš“ za vse leto 3 gl., a za pol leta 1 gl., 50 kr. Pri ti priliki pa vljudno opominjamo na vplačevanje naročnike, ki so z naročnino na dolgu, na moževo besedo jim pošilja g. Miliceva tis- karna list, kakor so zahtevali, zato pa tudi sedaj pričakuje, da rešijo svojo besedo; kajti po vsej resnici Vam povem, da ima založnik od „Tov.“ ravno toliko koristi, kolikor vrednik, in da se ne more tirjati, da bi kdo v svojo škodo Slovencem zalagal liste.

Vsak rodoljub naj stori vsaj nekaj, da bode list zopet zagotovljen. Imamo pa še nekaj iztisov, tako da novim naročnikom lahko z vsemi številkami l. t. vstrežemo. Bog!

Vredništvo in založništvo.

S v o b o d a.

Lepa beseda, a kaj si ljudje mislijo, kadar spregovore „svoboda!“ Ni je skoraj stvari, o kateri bi ljudje tako malo pojma imeli, kakor o svobodi, ni je misli, katero bi tako napačno razlagali. Govorili bomo le o moralni in dušeslovni svobodi; naše stališče pri tem je kerščansko. Razven tega stališča ni moč svobode razumevati, niti koga k svobodi odgojevati. Hegel o tem govori: „Celi deli sveta, Afrika in vzhod niso nikdar imeli te ideje; niti je sedaj nimajo; Gerki in Rimljani, Plato in Aristotelj je niso imeli, marveč so vedili, da je človek v svobodi rojen, ali da svoboden postane po značajnosti, po modroslovnih naukih.“ Še le kerščanstvo je prineslo to idejo na svet; sleheren človek je neskončne cene, ker ga Bog ljubi in je namenjen, da duha Božjega sprejme, kateri potem v njem prebiva, tedaj človek je namenjen za najvišjo svobodo. — Kaj je tedaj svoboda? Sploh rečeno je svoboda v tem, da se človek sam od sebe odločuje v delovanje. Ako se ta samoodsebna odločba razteza na vse duševno življenje, imenujemo jo dušeslovno (psihologiško), ako pa človek neodvisno in samostojno voli med dobrim in hudim, je to npravstvena (moralna) samoodločba ali prostost. Svoboda je tudi v tem, da duh oblada samega sebe, da odloči smoter in delovanje in gospoduje svojim močem. — A ta zmožnost je le podlaga ali potrební pogoj k svobodi, ki je tudi pri otroku. Toda, dokler se otrok tega ne zaveda, se ne more pri njem govoriti, da je njegova volja notranje svobodna. Kedar se pa o tem zave, potem pa tudi ve, da je njegov duh neodvisen in samostalen, in da se more sam iz sebe odločevati, tedaj da je prost. Svoboda se dalje s tem označuje, da se človek zave o svoji svobodi. Tedaj je svoboda zavest o samosvoji odločbi pri človeku. Poglejmo si pa tudi svobodo, kakšna je, kedar je dopolnjena ali doveršena. Vsaka zmožnost, tedaj tudi ta, se hoče gibati, razvijati, doveršiti ali dozoreti. Svoboda pa je v tem, da se človek hoče znebiti zlega, ako to pozitivno izrečemo, svoboda se hoče zediniti z božjo voljo, in to je potem kerščanska svoboda. V pravem pomenu besede volitev taka ni več prosta, ker zahteva in želi le eno samo stvar, — resnico in pravico. „Resnica jih je prevzela, in, kakor Kristus pravi, osvobodila.“ Duh je najdel samega sebe in je postal gospodar samemu sebi. Iz tega se vidi,

da je napredek v svobodi mogoč, dokler da svoboda pride do takega položaja dopolnjenja. Da je taka svoboda realna, je človeškemu duhu tako gotovo, kakor lastno bitje, ali tako gotovo, kakor se o Bogu zaveda. Kar je pa pri njem (človeku), to bolj veruje od tistega, kar mu učenost pove. Duh pa spoznava, da mu je zavednost prirojena, tedaj podeljena. Svoboda, kot taka se naslanja na tega, ki jo je podelil. On, ki ni navezan na nikoga, zamore podeliti pravo svobodo, on nam je porok za svobodo, katere se zavedamo. Svoboda pri človeku zavisi od Boga, a to je ne vtesnuje, niti je ne omeja, marveč prav ta zavisnost je nji prava podlaga, poroštvo in nevsahljivi vir. Duh brez svobode bi nehal biti istinito bitje. Kajti dokler njegovo delovanje ni tako, da bi se ga človek zavedal, se ne more imenovati duševno. Tedaj se začenja duševno življenje s človekom, ki je svoboden. S takim delovanjem začenja se pa tudi osebnost, in tako je svoboda tudi živelj osebnosti. Druga brez druge se ne da misliti. Ko bi človek ne bil svoboden, bi se tudi ne moglo reči, da ima vest, in da ga postava veže. Ako odpravimo svobodo, tako je dobro in hudobno le prazna beseda. A, kakor berž je človek zmožen, da se zaveda, zbuja se tudi zavest, da dobro in hudo voli in učinja po svoji volji. — Ako pa iščemo za svobodo dokazov v svetem pismu, spoznamo, da je s temi ravno tako, ko bi iskali dokazov, da je Bog. Sveto pismo ne dokazuje tega, kar že človek sam o sebi čuti. Ker govori, čemu je človek, ker mu naklada dolžnosti, zgodi se le za to, ker je človek zmožen odločiti samega sebe za prosto volitev. Ko bi pri njem bila le postava sile, no, potem ga ni treba opominjati, niti ukazovati mu, a tudi se ne more govoriti od pokorščine ali nepokorščine, od zadolženja in kazni. Ako pa razodenje govori od greha, zadolženja in rešenja, potem je dokazano, da ima človeka za svobodnega. Ker greh ni kaj prvotnega, kakor je svoboda, tako tedaj tudi svobode ne more odpraviti, ker sploh duševne moči ne more odpraviti. — Drugo važno vprašanje pa je, kako se strinjate milost in svoboda? Ako nam je milost taka, da vodi svobodo pri človeku do doveršenja (do popolne svobode v Bogu), je odgovor precej tu. Drugače pa tudi to ni! Milost ne stvarja še le svobode, marveč jo pozivlja in pokrepča. Milost je kaj, kar je najbolj svobodnega, ako se tedaj zveže s človekovo svobodo, zvezala se je svoboda s svobodo, in kakor človeška svoboda, milosti ne more uničiti, isto tako tudi milost svobode ne. Ako peljem slabega, ne presiljujem njegove moči, ampak mu le pomagam, da si sam pomaga, kolikor hoče. (Dalje prih.)

Učitelj Ljudomil v nadaljevalni šoli.

XI.

Megla.

Ljud. In tako smo prišli iz hladne pomladi na enkrat v vroče poletje. Večkrat o pomladi se je vračal mraz, a poslednjič se je vendar umaknil toplemu poletju. Spomlad je izbudila v kalih speče življenje, privabila iz zemlje mnogobrojne cvetlice in zeliša, razvila je popovje in berstje, privabila iz dalnjih krajev nam priljubljenih ptičkov, da! s tisučerimi silami, katere je poprej zima v delovanji zaderževala, je zopet pričela novo gibanje. Zdaj je minula spomlad, — toda življenje po njej izbujeno je ostalo; zapustila nam je življenje popolnoma razvito, pričakujoče doveršenja v zrelosti. To doveršenje nam ravno najbolj zaznamuje poletje; tega doveršenja narava bolj mirno pričakuje po burnem spomladanskem razvoji. Topli solnčni žarki nam rodijo poletje, žarki, ki bolj navpik našo zemljo zadevajo — toda tudi ta čas ni brez bojev, tudi zdaj se kmetovalec večkrat boječ ozira proti nebu, posebno kedar se temno-sivi oblaki vročega dne prikažejo, — kajti v malo trenutkih mu huda nevihta lahko ves up pokonča.

Učen. Res je tako. Po zimi se vedno bojimo prehudega mraza, posebno, kedar sneg zemlje ne pokriva; spomladi in jeseni bojimo se slane, po letu pa hude ure, tako da nikdar nismo brez skerbi za svoje poljske pridelke. Prosimo, povejte od kod ti strašni oblaki?

Ljud. Vse vam bom razložil, le malo poterpite; po zimi smo govorili o mrazu, spomladi o slani, sedaj pa bomo o megli in oblakih. Povedal sem vam že, da v mrazu vidimo sapo, in sicer zato, ker izso-peni vodeni sopar v merzlem zraku izgublja nekoliko toplote, se zgoščuje in spreminja v prav tenke mehurčke, ki po zraku sem ter tje plavajo — glejte to je megla. Kedaj še vidite enake megle?

Učen. Če po zimi pri zakurjeni sobi okna odpremo, se zunaj dela enaka megla, ali če se pri hlevu vrata odprejo, se ravno tako vidi megla, — navadno pa pravimo, da se iz hleva kadi.

Ljud. Kako se ta megla nareja, bote zdaj gotovo znali razložiti, kaj ste že zapazili pri konjih, kadar so hitro dirjali ali pa terdo delali, da jim je bilo vroče?

Učen. Kedar sem po letu hitro vozil, so me oče doma kregali; kaj tako konje derviš, glej, vse se iz njih kadi!

Ljud. Ravno to mi povej, zakaj se iz njih kadi, kedar jim je hudo vroče?

Učen. Če je konjem vroče, se poté, pot pa se izhlapi, se spreminja v sopar in ta se v merzlejem zraku zopet ohladi, se zgosti in postane vidljiv.

Ljud. Dobro. Megle se pa ne narejajo le pri okoljščinah, dosihmal omenjenih, temveč povsodi, koder se vodene pare iznad jezer in morij, iz rek in močvirnih ali zelo mokrih pokrajin vzdigujejo, ter se v hladnejših zračnih plastéh zgošče. Kedar se vodena para zgosti blizu zemlje, narejajo ze megle, ktere se v doljnih zračnih plasteh in tik poveršja suhe zemlje sem ter tje vlačijo. Če se para visoko v ozračji zgosti v vodene mehurčke, kteri so navadno še bolj tenki in lohnejši od pervih; tedaj so take megle, visoko v ozračji, oblaki, tako pa imenujemo tudi pritlične megle, ako so se visoko v zrak vzdignile.

Učen. Zakaj se pa megle posebno jeseni in po zimi narejajo?

Ljud. To se godi zato, ker je jeseni in v pervih zimskih hladnih mescih zemlja še od poletja sem nekoliko razgreta, ter se voda še precej hitro izpariva. Zrak je pa jeseni že hladnejši in s soparom bolj napolnjen, toraj novih soparov več ne more sprejemati — tedaj se mora sopar zgostiti v majhne vodene mehurčke. Ti mehurčki nekoliko časa plavajo po zraku, pa ker je zrak s soparom nasiten, kmalo padejo na zemljo. Ker je pa zemlja ali tudi voda jeseni in večkrat tudi po zimi gorkejša, kakor zrak, se zopet izparijo in v zraku zgostijo. In ravno to večkratno ponavljanje izparjenja in zgostenja je vzrok, da so nekateri dnevi tako megleni. Kedaj se pa čez dan najraje megla nareja in zakaj?

Učen. Narejajo so megle najrajše proti jutru, proti solnčnemu vzhodu, ko se zrak vsled ponočnega izžarjenja še bolj razhladi, kakor poveršje zemlje; časih se pa tudi zvečer začinja megliti.

Ljud. Videli ste tudi že, da je megla časih prav gosta, kakor pravimo, da bi jo lahko prijel, ali v mreže navezal. Gostost megle se ravna po večji ali manjši vlažnosti zraka; čim vlažnejša je zračna plast, v ktero se para iz nad vode vzdiguje, tem gosteja je megla.

Učen. Kako pa je to, da je v Ljubljani časih tako gosta megla, pri nas je pa ni?

Ljud. Res je, da je časih v Ljubljani megla, ko jo drugod nimajo, kajti bližno močvirje veliko vode izpariva, zrak je bolj vlažen, toraj gosteja megla. Toda ta megla ni v primeri z gostimi meglami, ki se po nekaterih mestih in pokrajinah severno zahodnih primorskih dežel časih po zimi vlačijo; te megle so tako goste, da solnčno svitlobo skoraj popolnoma zakrijejo, tako da po dnevu prižigajo luči, ne le po hišah, ampak celo po ulicah. Posebno slovi London, zarad svoje goste megle po vsem svetu. Tudi se nam čudno dozdeva, kedar se pripeljemo na Dunaj in ga vidimo v gosto megla zagernjenega. Toda v velikih mestih so megle že zarad tega gostejše, ker jim je primešanih mnogo dimastih tvarin, katere se iz premnogih dimnikov pri fabrikah in drugih hišah dvigujejo. Pred nekaj leti se je enaka gosta megla bila poglela čez Terst, in severno zahodno jadransko morje, in mornarje tako zavirala, da so ladije

morali kar na mestu ustaviti. Ležala je le v nižjih zračnih plasteh, kajti nekoliko viže, na pr. na Občini je s prejasnega neba sijalo prekrasno solnce. (Jesenko.)

Učen. Bil sem časih zjutraj na gradu Ljubljanskem in kaj lepo je bilo videti, kako je vso planjavo gosta megla napolnila enako sinjemu morju, na Gradu pa je prelepo solnce sijalo. Počasi so se začeli prikazovati iz megle verhoivi stolpov in čez nekoliko časa je zginila tudi megla, kako in kam se je zgubila?

Ljud. Goste megle nagloma zginijo, kadar solnčni žarki zrak bolj ogrejejo. Takrat se vodeni mehurčki zopet spremene v neviden popolnoma prezreten sopar — megle se posuše.

Učen. Kako pa je to, da vodeni mehurčki v zraku zamorejo plavati, zakaj ne padejo na zemljo?

Ljud. Ti votli mehurčki, če so prav teži od zraku, vendar ne padejo berž in hitro doli na zemljo potem, ko se naredili, ampak zračni tok jih derži v višavi. Videli ste že, kako otroci delajo mjilne mehurčke in jih spušajo v zrak ter se vesele prelepih barv, v katerih se ti časih precej veliki mehurji svetijo, gotovo ste si že tudi sami ž njimi igrali. Še te velike mehurje zračni toki dalj časa v višavi derže in jih gonijo od kraja do kraja.

Učen. Kaj pa je v tih vodenih mehurčkih?

Ljud. Berž ko ne, so napolnjeni z zrakom, vodene pare popolnoma nasitenim.

Učen. Zakaj pa rado dežuje, kedar se megla kviško vzdigne, in zakaj padajoče megle naznanjajo lepo vreme?

Ljud. Če se megla kviško vzdiguje, takrat se vodeni mehurčki delajo po višjih plasteh v zraku, in to je znamenje, da je zrak povsod nasiten z vodeno paro, bati se je deža; če pa megla pade, takrat se vodeni mehurčki iz zgornjih plast navzdol suše in v nevidno vodeno paro spreminjajo, kar nam kaže, da je ozračje v obče jako suho. Ravno zarad tega imajo skoraj povsod posebne megle na hribih za znamenja, po katerih sklepajo na lepo ali na gerdo vreme. Saj veste, kadar se Jermanovih vrat megla derži, pravimo: deževalo bo; — klobuk na Krimu ali Kumu naznanja navadno že več dni naprej, da se dežju pripravlja.

Pripravljavna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalej.)

Sneg, ki po zimi pada, se spomladi večji del v vodo staja, a na najvišjih gorah ostane vse leto, in se spremeni v led. Tak led na visokih gorah imenujemo ledenike. Ledeniki in sneg na visokih gorah so kakor

velika zaloga, da odtod v poletju, ko ne dežuje tako pogosto, zemlja dobiva vode in da se reke in viri ne posuše. To je prečudno gospodarstvo v naravi.

Po nekaterih krajih na zemlji je obnebje zdravo, a po drugih nezdravo. Vsak kraj na zemlji ima svoje bolezni; tam razsaja večkrat kuga, tu zlatenca, tam nadleguje ljudi skorbut (gniljina v ustih), tu gerdi brahor in tako ima vsaka dežela svoje prednosti, pa tudi svoje nadloge. Take nadloge niso vselej pri obnebj, vzrok temu je tudi življenje ljudi in so druge okoliščine; a v tem obnebj se lože izcimi ta, v drugem pa druga bolezen, in dostikrat se človek z vso skerbjo komaj ogne zlegu, ki gospoduje na njegovem bivališču.

Poveršje naše zemlje je različno.

2. potem, kako se verste letni časi, dan in noč.

Po zmernih zemeljskih pasovih na pr. v Avstriji, na Nemškem in Francozkem imamo štiri letne čase, ki se lepo versté med sabo. Po zimi počiva zemlja, spomladi se oživi vsa narava, poletja je tako rekoč najbolj delavna, v jeseni nam pa ponuja svojih pridelkov.

V toplem zemeljskem pasu sta le dva letna časa: suh letni čas, in mokri. Ko bi imelo tam biti poletje, tedaj najtoplejši čas v letu, začne se deževni čas, tri mesce namreč pada občasno deževje, pokrepča tla, in varuje zemljo vročine solčnih žarkov. Ta mokri letni čas bi lahko tudi imenovali zimski čas za tiste kraje, a narava tudi ob deževnem letnem času ne spava, ker rastline imajo svoja peresa in brez prenehleja rode cvetje in sadje. — V merzlem zemeljskem pasu pa ni je pomladi, ne jeseni, tam sta le dva letna časa: dolga zima in pa prav kratko poletje. Prav tako je tudi na naših visokih gorah, kjer je merzlo obnebje in sta le dva letna časa; po visocih planinah je devet mescev ostra zima, in na enkrat pride visokim goram čas poletja.

Po zemeljskih pasovih sta si pa tudi različna dan in noč. Ako skupaj številimo ves dnevni čas in ves nočni čas vsega leta, tako ima vsak kraj na zemlji šest mescev dne, a šest mescev noči, a po različnih zemeljskih pasovih je tudi čas po dnevu in čas po noči različno razdeljen. Pri nas se menja v štir in dvajsetih urah dan z nočjo, a po zimi noč, po letu pa dan preoblada za nekatere ure. Po vročem zemeljskem pasu o tem ob slehernem letnem času skoraj ni razložka, dan in noč sta nekako zmirom enako dolga. Vse drugače pa je v severnem in v južnem merzlem zemeljskem pasu; ako je tam poletje, so dnevi, v katerih solnce ne zahaja v štiri in dvajsetih urah, tedaj ni noči vmes, blizo severnega in južnega tečaja traja svetlobni čas od jednega do dveh in petih mescev. Tako je tudi z zimo v nočnem času, tedaj je noč od jednega do pet mescev. Naravnost na južnem in severnem tečaju je šest mescev dnevni čas in ravno toliko nočni čas.

Od solnca tedaj dobiva zemlja svetlobe in toplote, in to oboje vpliva na vse, kar ima rasti in živeti na zemlji. Ker ste tedaj svetloba in toplota različno razdeljeni na zemlji, ker se tu noč in dan tako, drugej drugače verstita, in so tudi letni časi po različnih pasovih vse drugače vravnani, tedaj postane iz tega tako rekoč v vsakem zemeljnem pasu posebna narava, drugačen svet, kar se tiče rastlin in žival. Od tega pride, da ima v vsakem obnebj narava drugačno lice, da se rastline razločujejo po barvi, perju in cvetju, po okusu njihovega sadu, da celo v tem, kar se tiče velikosti in podobe rastlin. Tako so si tudi živali različne po svojem življenji, po velikosti, po barvah, da celo po svojih naravnih nagonih. Ko bi bila svetloba in toplota enakomerna razdeljena po zemlji, tako, da bi ne bilo po vsem poveršji razlike o tem, kako se verstita dan in noč, toplota in mraz, bi bile rastline in živali po zemlji na videz enake, vse bi bilo suhoparno jednotero. Take zemlje pa Bog ni hotel, tedaj je vstvaril največjo mnogoverstnost, v vsakem kraji in v vsakem zemeljnem pasu drugačen svet.

Nazorni nauk.

b) *Letni časi: Spomlad, poletje, jesen, zima.*

Čas od solnčnega vzhoda do solnčnega vzhoda — od solnčnega zahoda do solnčnega zahoda — 24 ur imenujemo dan. Dan za dnevom se versti. — Vže štejeemo več dni, zemlja pa še in še več.

Rekli smo, dan ima 24 ur, in zopet je resnično, da je dan mimo dneva krajši. Da je dan mimo dneva daljši, pride od tega, da solnce nekatere dneve pozneje vzhaja in zahaja, kakor druge. A to ni slučajno, ampak vse se verši pravilno. Kakor mesec nekaj časa narašča, nekaj časa se manjša, tako se tudi dan krajša in daljša. Zarad tega razločujemo tudi najkrajši in najdaljši dan, a tudi vemo, ob katerem času je to, in da od najkrajšega do drugega najkrajšega mine 365 dni (v kakšnem pomenu?) in prav toliko od najdaljšega do naslednjega najdaljšega dne. To dobo imenujemo leto. Tedaj: Leto je doba 365 dni; leto je doba od najkrajšega do najkrajšega dne, leto jo doba od najdaljšega do najdaljšega dne.

Kedar je dan najkrajši, tačas je tudi naj merzlejši, kedar je najdaljši je tudi najtoplejši čas v letu. Kakor svetloba narašča in upada, tako tudi toplota. Saj je po dnevi tudi tako! Od jutra do poldne toplota narašča; potem pa zopet jenjuje.

Temni, merzli čas po noči je ljudem in živalim, in tudi nekaterim rastlinam čas počitka. V tistem letnem času, ko nam solnce manj sveti, v katerem so dnevi najkrajši, in katere tudi lahko imenujemo temne,

merzle, zemlja počiva, zavija se v nočno obleko, v mehki sneg, ne poganja cvetic, ne trave ne žita. Ta letni čas imenujemo zimo. Kar je noč dnevu, to je zima letu. Svetli, topli dnevni čas, dan, je ljudem in živalim čas, v katerem tvarjajo in delajo. Čas svetlih in toplih dni v letu je zemlji čas, v katerem tvarja in dela. Poganja neštevilne cvetice in zeli, ob kratkem, zeliša vsake baže. Ta čas v letu imenujemo poletje. Kar je dan dnevu (kakšnemu?), to je poletje letu. Poletje in zima sta si ravno tako nasproti, kakor dan in noč. Kakor pa razločujemo čas, v katerem prehajamo iz noči v dan in iz dneva v noč — namreč jutro in večer —, tako je tudi v letu prehod od zime v poletje — spomlad —, in od poletja v zimo — jesen. Kakor sta si jutro in večer proti dnevu, tako sta si pomlad in jesen proti letu. Dan razdeljujemo na štiri dobe, isto tako tudi leto. Dnevnemu jutru je nasproti spomlad v letu, poldnevu je podobno poletje; večer je soroden z jesenjo, in noč se ujema z zimo. Štirje letni časi so tedaj: Spomlad, poletje, jesen in zima.

Začenjamo pa leto kmalo po najkrajšem dnevu, lahko bi ga začeli z najkrajšim, z najdaljšim, kakor tudi z vsakim drugim dnevom. Začetek leta stavljamo tedaj v zimo. Kedar se leto konča, je zopet zima. Tedaj imamo dvakrat v letu zimski čas. Ako tedaj govorimo od zimskega časa v letu, to ni po vsem pravilno. Vendar zima se ne preterga, kajti začetek zime je ob koncu leta in konec zime je začetek novega leta; tedaj se v jedni zimi dotikujete dve leti, a ne v jednom letu dve zimi.

Pervi letni čas, kateri ne preterga štetja leta, imenuje se zarad tega spomlad, t. j. mlado leto. Tudi že iz tega vzroka stavimo spomlad spredaj, kedar naštevamo letne čase.

Šolarska knjižnica.

VIII.

45. **Razlaganje keršansko-katoliškega nauka v podobah za šolo, cerkev in dom. Spisal Bernard Galura, knezoškof Briksenski. Na Dunaji. 1861. 8°. 61 str. Tisk c. k. dvorske in državne tiskarnice.**

Ta zares prelepa knjiga prišla nam je še le te dni v roke, da-si je vžé 1861. leta tiskana. Tu naj podamo samo kratek predgovor, ki stoji na prvej strani in se ovako glasi: „Nazoče razlaganje keršansko-katoliškega nauka v podobah je otrokom pripravna pomoč si poglobitne resnice naše svete vere prav živo zapomniti, pa tudi globoko v mlado srce vtisniti. Gotovo jih bojo deca v šoli željno gledali in premišljevali, če se jim yredno razložijo; pa tudi doma svojim ljudem radi kazali in pravili, kaj nas podobice učijo. Tako hočejo svete podobe po mislih

„rajnega prečastitega knezoškofa Galura Bernarda, kateri so jih osnovali, „keršanski poslanci ali misionarji biti, in po vsih selih in hramih, kamor „pridejo, oznanovati naše svete vere vesel, izveličanski glas. Kajti so „te podobe kratkočasne in koristne, naši slovenski mladini v izveličanje „namenjene, se vsim prijateljem in prijateljicam prav živo priporočajo.

Lavant. škofijstvo v Marburgi na sv. Jožefa 1861.

Anton Martin, lavantinski škof.“

Knjiga ima 60 v jeklo rezanih podob na lepem, debelem papirji. Dobiva se v c. k. založbi šolskih bukev na Dunaji in stoji v platno vezana 1 gl. 35 kr. Mi želimo, da bi si to knjigo, ako se še dohode, vsaka šolarska in farna knjižnica kupila. Gospodom katehetom je ta knjiga pri podučevanju kerščanskega nauka kakor nalašč. Ranjki škof Slomšek je pa tudi vsem toliko znan, da bi bilo odveč, ako bi o tej knjigi obširneje govorili.

46. **Podoba Marije. Mična povest za našo mladino. Izdal in založil M. Stergar. Na Dunaji. Natisnil A. Keiss in Ph. Löb. 16°. 16 strani.**

Ta zelo drobna knjižica je prišla lanjskega leta na Dunaji na svetlo in nema nič tacega v sebi, da bi je ne smeli otrokom priporočati. Knjižica stoji 10 kr., in se nekaj iztiskov dobi še pri „Vrtčevem uredništvu“ v Ljubljani. Po pošti stoji knjižica 2 kr. več.

47. **Naukapolne pripovedi za slovensko mladost. V Gorici, 1841. 8°. 80 str. Cena 15 kr.**

Knjižica ima dve daljši za našo mladino prav primerni pripovedki, dvanajst krajših pripovedek in 2 pesmi. Škoda, da je natisnjena v starem črkopisu, drugače bi se knjižica hitro razprodala. Založnik Paternolli v Gorici naj bi se naprosil, da nov natis z novim črkopisom napravi in tudi jezik pusti nekoliko opiliti, potem bi jo živo priporočali vsem knjižnicam za našo slovensko mladino.

48. **Popis sveta s kratko povestnico vsih časov in narodov. Berilo mladim in starim. Spisal Peter Hicinger, fajmošter. Na svitlo dalo društvo slovensko v Ljubljani. Tisk Blaznikov. 1852. 8°. 124 strani.**

To je náslov vsega priporočila vrednej knjigi za našo bolj odraslo slovensko mladino, ako bi ne bila užé preveč stara. Zemljepisne knjige hitro zastarajo in jih je treba vedno prenavljati. Da-si so gosp. Jesenkove knjige izvrstne, vendar bi tudi ta knjižica dobro došla našim šolarskim knjižnicam, ako bi jo kdo predelal po zemljepisji, kakor so Jesenkove zemljepisne knjige. — Mi knjigo omenjamo samo zaradi tega, ako bi se morda kdo zanimal za njo. Dobiva se v Blaznikovej tiskarni po 25 kr.

49. **Peter in Pavel, ali Bog ubozih sirot najboljši oče. Povest za otroke in mladenče, za odraslene, kakor tudi za starše in učitelje. Iz nemškega poslovenjena. Z eno podobo. V Celovcu. Založil Ivan Leon. 1852. 8°. 86 str.**

O tej knjižici nam nij družega omeniti, nego da jo živo priporočamo vsem šolarskim knjižnicam, katere je še nemajo. Knjižica obsega dve dolgi, zeló mični in poučni pripovedi. Jezik je še precej čist. Ker je ta knjižica menda užé jako redka prikazen in se menda tudi ne dohode več na prodaj, dobro bi bilo, da bi se založnik naprosil, naj bi jo dal v drugem, nekoliko popravljenem natisu zopet na svetlo. Knjižica stoji menda 30 kr.

— *Isterski deželni odbor* je pisal Goriškemu deželnemu odboru pred začetkom zadnje zborove sessije t. l. o Koperskem učiteljišču tako-le: „Žalibog moramo kot resnično potrditi govorico in to, kar je časopisje pozvedelo in objavilo o nepravilnostih, ki se gode na c. k. učiteljski pripravnici v Kopru.

Dognano je namreč, da niso italijanski, slovenski in ilirski razdelki pravilno tako ločeni, da bi bil vsak za se poseben paralelen tečaj s posebnimi kvalifikovanimi učitelji in da bi se na vsakem teh tečajev predavali vsi predmeti v dotičnem narodnem jeziku: eden nedavno imenovan glavni učitelj in sicer učitelj kmetijstva, ne zna prav nič italijanskega, pa tudi učitelji, kateri podučujejo na slovanskih dveh razdelkih, niso vsi sposobni za podučevanje v slovenskem narečji, v katerem bi morali predavati. Če sodimo po številu glavnih učiteljev, kateri podučujejo na obeh teh razdelkih — in so samo štirje docenti — pozdeva se, da sta ta dva razdelka še manje ločena med seboj, nego italijanski od njih.

Nekatere predmete pa predavajo v nemškem jeziku skupno za dijake vseh treh razdelkov. Tako podučevanje se polagoma širi v viših razdelkih tako, da se v četrtem in zadnjem razredu preparandije užé izključljivo nemško podučuje, kar dokazuje nadaljni učni načrt.

Izvrševaje te naredbe se s prva niti ozirali niso na dejanske razmere šole in dijakov, to je na to, koliko znajo nemškega jezika.

Še le po dvamesečnem obotavljanji in ko sta dva izmed boljših italijanskih dijakov četrtega leta, tukajšna deželana, napovedala, da hočeta izstopiti, kar sta pozneje tudi storila, ker nista bila kos novim, nepričakovanim zaviram, koje jima je stavil hipoma spremenjen učni jezik, spoznali so, da treba stvari zasukniti, ter so v četrtem letu vvéli, pa le izjemno in samo za letos, zopet italijansko podučevanje.

Po novejši vesti, katero je priobčil nek Koperski lokalni list, pozvedamo, da se je ta prememba zaradi enakih uzrokov deloma tudi na niže tri italijanske razdelke raztegnila.

V istem učnem načrtu, kateri se toliko trudi na korist nemškega jezika, pogrešamo tudi, da bi bilo, kakor si bodi preskrbljeno za to, kako naj bi se mogli dijaki naučiti tudi drug deželni jezik, kar bi posebno učiteljem kmečkih šol v naj večih krajih jako ugajalo. Mogoče, da obstoji v ta namen katera druga, podpisanemu odboru neznana naredba,

koja zadostuje kako drugače več ali manj primerno in pravilno omenjeni potrebi.

Slednjič nema učiteljska pripravnica za ilirski razdelek nobene vadnice; slovensko vadnico pa obiskujejo, če smo prav podučeni, samo trije šolarji, katere se jim je komaj posrečilo nabrati, dva v mestu in enega v okolici.

Učiteljsko osebje je sestavljeno iz 14 oseb sè začasnim ravnateljem in katehetom vred. Po nadrobnem razkazu državnega proračuna za tekoče leto, kojega ste potrdili obe državni zbornici, bi pa morali biti nameščeni na učiteljši: en ravnatelj, osem nadučiteljev, devet učiteljev za vadbo in trije podučitelji — in po vrhu še katehet. Po tem takem jih manjka še: en nadučitelj in devet med učitelji in podučitelji.

Tako osnovana učiteljska pripravnica se nikakor ne zлага sè zdravimi pedagogičnimi načeli; ona je v nasprotju s členu 2. 7. 8. 9. uvoda k pravilom za učiteljske pripravnice od 26. maja 1874 šte. 7114 in tudi s §§. 3. 4. 20. pravil samih; v narodnem oziru žali temeljne pravice državljanov v primorskih deželah; in slednjič tudi ne zadostuje namenu svoje ustanovitve, kateri je, ali bi moral vsaj biti: da pripravlja bodoče učitelje, s posebnim ozirom na narodne potrebe, za ljudsko podučevanje v istih deželah.

Za to se je bati, da učiteljski kandidati, na tem učiteljši izsolani, tudi če bi jim morda ne manjkalo znanstvenih in praktičnih znanosti, ne bodo znali jasno in točno razlagati svojih misli v jeziku, v katerem bodo morali na ljudskih šolah podučevati, ampak da bodo k večjem v dijalektih jecljali.

Za zdaj je naprosil podpisani odbor Istrske državne poslance, da napnejo, kedar se zopet na Dunaj povrnejo, vse žile pri Nj. E. gospodu ministru za javni uk in če treba tudi v državnem zboru, da se podeli učiteljski pripravnici v Kopru taka notranja vredba, kakoršna se bo vjemala s postavnimi določbami in bo zadostovala tudi v narodnem oziru dejanskim potrebam naše dežele.

Nemščina se ima po vsakem načinu vtesniti v meje obligatnega predmeta, in ker je zelo težko in skoro da nemogoče, da bi se na enem in istem učiteljši dijaki z uspehom pripravljali za učitelje ljudskih šol v treh različnih jezikih in ker dopuščajo poprej omenjena pravila za učiteljske pripravnice, da se smejo dijaki samo v dveh jezikih pripravljati, dokaže se neobhodna potreba, da se v Gorici ustanovi možko učiteljši, ločeno v italijanski in slovenski razdelek.

Odbor si bo prizadeval, da se v tem zmislu izrazi tudi deželni zbor v prihodnji sessiji.

Ako se slavni dež. odbor Goriški zлага z mnenjem Isterskega odbora, bi bilo jako želeto, da naprosi tudi tamošnje in tržaške državne poslance, naj sodelujejo z Isterskimi v dosego istega namena; naj silnejše je pa potrebno, da sta oba deželna zbora popolnoma složna v svojih prihodnjih zahtevah.

Zato želi podpisani odbor pozvedeti mnenje slavnega odbora o tem, kako naj bi se tako složno postopanje zagotovilo; in ker je prevideti, da morda ne dosežemo vsega tega, kar bi deželna zbora zahtevala, bo podpisani odbor z radostjo sprejel poročilo o tem, kar bo spoznal slavni odbor započeti v brambo narodnega principa, kojemu preti nevarnost in v interessu ljudskega poduka“.

„Soča“, iz katere jemljemo ta sestavek, misli, da gre isterskemu deželnemu odboru le bolj za obrambo italijanskega narodnega principa na tamošnjih šolah, in da ni vse čisto zlato, kar se sveti v njegovem dopisu o slovanskih razdelkih Koperskega učiteljišča. (Je pač to naravna stvar.)

V listu 20. in 21. dne 18. in 26. maja prinaša pa „Soča“ pod naslovom: „Primorsko učiteljišče“ drugačna članka o tej stvari, ki se potegujeta za učiteljišče v Kopru? Čegaya je tedaj prava?

Dopisi in novice.

— *Iz seje c. k. deželnega šolsk. sveta v Ljubljani 11. maja 1876.* Za podučevanje v kerščanskem nauku l. 1874 i 1875 na ljudski šoli v Kočevji se je duh. pomočnikom nagrada dovolila iz norm. šolskega zavoda, a prihodnje bode Kočevsko mesto imelo plačevati to nagrado. — Pritožba šolske občine zoper učitelja, ki zadeva povračilo bire, se je poslala dotičnemu krajnemu šolsk. svetu, da uraduje. — Pritožba župnije zoper razsodbo c. k. okraj. šl. sveta, ki se tiče, da ima učitelj biro poverniti, se je nekaj vslušala, nekaj pa zaverгла. — Janez Kernc, nasvetovan nadučitelj v Šentvidu, je bil poterjen in dekretiran. — Prošnja učitelja, naj se mu pregleda učiteljska preskušnja, se ni sprejela, pač pa se mu je obrok za preskušnjo podaljšal. — Prošnja za nagrado se je nadučitelju odrekla. — Ministerstvo za uk in bogočastje je poslalo 400 gl. za napravo učnih pripomočkov, teh je dobilo 200 gl. možko, a 200 gl. žensko učiteljišče. — Razrešila se je prošnja za nagrado. — *Dne 26. maja l. 1876.* Navzočnih je bilo 7 udov, predsedoval je dež. predsednik. — Perovodja je prebral razrešene vloge. — Ljudskemu učitelju se je privolila nagrada. — Učni pripomočki, ki so pri poduku v goslih na c. k. učiteljišču v rabi, priporočajo se slav. minist. zastran dopuščenja. — Prošnja za učiteljski izpit za splošne ljudske in mešč. šole taka, da bi se ne zahtevalo spričalo zrelosti, se bode predložila slav. ministerstvu. — Poročilo c. k. šolskega nadzornika o nadzorovanji ljudskih šol v okolici ljubljanski se je vzelo na znanje. — Gojencu c. k. učiteljišča se je dala državna štipendija. — Prošnja okrajnega šolskega mesta ljubljanskega, da bi se sternala krajni in okrajni šolski svet v jedno šolsko oblast, se je nazaj poslala s potrebnimi opombami. — Okrajni šolski svet, ki je prašal, kako postopati, ko srenjski zastopi nočejo voliti v krajni šolski svet, se je napotil na dotične postavne določbe. — Prošnja mestne srenje v Kranji, da se ji odvzame trošek za stvarne potrebe na c. k. realni gimnaziji, se bode predložila slav. ministerstvu. — Nekatere učiteljske plače so se določile. — Učitelj na ljudski šoli v Hotiču se je stalno umestil. — Več pritožeb o kaznih zarad šolskih zamud se je razrešilo. — Konečno so bile razrešene prošnje za nagrado in denarno pripomoč.

— *Iz deželnih zborov.* (Konec.) K 6. odsekovem predlogu, »kedar se napravljajo nove in razsirjujejo stare šole ima deželni odbor gledati na zmožnost teh, ki za šole skladajo, ako je kje treba nove šole, naj se najme začasno kako poslopje, ako pa ni sicer mogoče, naj se šole stavijo brez potrate po kraji in po potrebah« govori poslanec baron Apfaltrern in ostro prijeme dra. Bleiweisa in Zarnika, odposlanca deželnega odbora v deželni šolski svet, zakaj da ne hodita redno k sejam deželnega šolskega sveta; k točki 6. nasvetuje dodatek naj bi se učiteljske službe ne splečevale, dokler niso v predštvu in poslednjč še resolucijo: »Deželni zbor obžaluje, da zastopovalca deželnega odbora, ki sta tudi člana dež.

šolsk. sveta, čisto zanemarjaje svojo dolžnost in korist dežele, ne hodita k sejam dež. šl. sveta in tako zamujata priliko, ob kateri bi varovala pravice in korist dežele pri dotičnih posvetovanjih in posebno pri vstanovljenji učiteljskih plač, ki normalni šolski zaklad toliko obtežujejo.« — Poslanca dr. Zarnik in Bleiweis pikro odgovarjata; dež. predsednik je branil in zagovarjal legalnost dež. šl. sveta, katero sta g. g. Bl. in Z. zanikovala, odgovarjal je tudi še g. b. Apfaltrern in govoril g. Dežman. Pri glasovanji se sprejme 6. odsekov predlog z dodatnim predlogom g. barona Apfaltrerna, a resolucija se zaverže. (Nam baš ni volja, spuščati se v razpravo takih reči, samo mislimo, ako g. g. dr. Bl. in Z. v dež. šl. svetu nimata drugega posla, kakor odbiti temu ali unemu »Naboretu« kakih 50 ali 100 gl. njih nenazočnost ni velika škoda za deželo, a tudi korist za šolstvo bi bila kaj pičila, ako bi hodila v teh okolistavah k sejam.) Sicer pa tudi ne razumemo, kako bi bilo mogoče trošek za ljudske šole znižati, ter ne nakladati več davkov, a vendar izpeljati šolsko postavo (odsek VI in VII dež. šl. post. dne 14. maja 1869 in dež. šl. post. dne 29. aprila 1873 §. 1 in naslednji.) »Koža cela, volk sit« to ne more biti, pravi »Narod. pregovor«. Kaj more potem dr. Bleiweis, ki doslednje misli in ravna, zato, ako pove od kod izvirajo troški za ljudsko šolo, katerih so se, kakor kažejo razprave današnje seje, vstrašili poslanci, ki sede na levi, in poslanci, ki sede na desni strani v dežel-nem zboru. Pri tej priliki je dež. zbor tudi sklenil naj deželna vlada dela na to, da se zaklad učiteljskih upokojnin izroči v deželno upravo, — dalje da bode Primorsko primeren donesek plačevalo za Vremsko ljudsko šolo. — Učiteljski vdovi, Mariji Ribnikar-jevi v Dolu, se je dovolila vpokojnina po 150 gl. na leto, nje sinu pa odgojnine po 40 gl. — Prošnja občine Šturije glede opravilne doklade učitelju Rantu se je izročila deželnemu odboru, naj jo reši po postavni poti. — Prošnja občine v Cerknici, naj se ji pregleda povračilo normalno-šolskemu zakladu, se sicer ni rešila vsa, toda obveljal je predlog poslanca Obreze, naj se navedeni dolg ne iztirja, dokler pravica do tega ni jasna, ako bi se pa le moral plačati, naj bi se plačeval v 2 rokih, namreč polovica l. 1877, polovica pa l. 1878.

Pisaje to poročilo, imel sem pred sabo stenografični zapisnik 11. seje. — Čas bi že bil, da bi učitelji o tem, kar se pri deželnih zborih, »o šolstvu« obravnavajo, pravi pojem imeli, potem bi razumeli tiste puhle govornice: »ta in ta« učiteljem nič ne privošči, ta je neprijatelj učiteljem i. dr.

Iz Goriškega se nam zanesljivega vira poroča, da tam národno šolstvo lepo napreduje. K temu zelo pripomore zdatna podpora, ki jo c. k. deželno šolsko svetovalstvo žrtvuje na povzdigo ljudske omike. — Ljudske šole v Goriškem in Sežanskem okraji imajo vse Prausek-ove premikalne čerke, a na Tolminskem jih ima nad polovico šol. Za prihodnje leto bode treba k večemu še 20 garnitur, da se starejše — nerabljive — izmené in na Tolminskem baje kakih 10. Tukajšne šole bodo v kratkem previdele s potrebnimi učnimi pomočki. Letos je deželni šolski svet potrosil čez 5000 gl. za učila na Goriškem, verhu tega so tudi posamezni okraji precejšne svote izdali za iste namene. —

Tukajšno šolstvo tedaj lepo napreduje. Ljudstvo je naklonjeno, duhovščina nas verlo podpira, okrajni šolski sveti so polni krepkega duha. V vseh treh okrajih se snujejo ljudske šolske knjižnice; ako Bog da, v dveh letih ima vsaka šola svojo bukvarnico. Blizo 100 šol jo že ima vstanovljeno, štejejo pa po 20 do 130 knjig. Da se knjižnice vterde, to je zdaten pomoček k občni omiki. Ljudstvo mora se lotiti branja, sicer so šole brez vspeha; narod plava le po suhem pesku — teorije. —

V Tolminu se bode prihodnje leto osnoval tečaj za učiteljice ročnih del poleg postavnega »osnovalnega načerta«. Minister je dovolil potrebno svoto, osobje se je pridobilo, razglasilo po deželi učiteljem itd. Ako bode ljudstvo se poslužilo te prilike, nadejati se je dobrega vspeha za bodočnost! —

Pri Vas na Kranjskem pa šolstvo hodi bajé le polževo pot! (Vsak, kakor ve in zna. Vr.)

— Koroški deželni šolski svet je ukazal to-le: »Der anfängliche Unterricht in den deutsch-slovenischen Schulen ist mit Zuhilfnahme der slovenischen Sprache zu ertheilen, mit der Erlernung der deutschen Sprache ist schon im erstem Schuljahre zu beginnen und die deutsche Sprache hat als Unterrichtssprache einzutreten, sobald das genügende Verständniss hiefür vorausgesetzt werden kann.« To je veljalo popred slovensko-nemškim šolam v celovškem, beljaškem in šmohorskem okraju, a letos pa velja tudi šolam v velikoveškem okraju. — No, to je vsakdo, ki nekoliko dalje misli, kakor nos seže, vedel in tudi lahko naprej povedal, da bodo po novih šolskih postavah ponemčevanju po slovenskih deželah vrata na stežaj odperta. Kar še ni, pa še bode, ako se sistema ne predrugači. — Pod duhovskim nadzorstvom v velikoveškem šl. okraju ni bilo mnogo slov.-nemških šol, marveč so bile le slovenske ljudske šole, in sedaj pa zginjajo slov.-nemške šole; šola lepo pot pripravlja, in v 30. letih ded ne bode več mogel z vnukom v slovenščini govoriti.

Iz Črnomlja 21. junija 1876. Kdo ne bi privoščil mili učeči se mladeži kakega nedolžnega veselja? Tako veselje napravilo se je šolarjem 4razredne lj. š. v Črnomlju. Praznovali smo namreč praznik sv. Alojzija prav slovesno. Vže ob 3. uri zjutraj zadoneli so možnarji, oznanovaje veseli praznik. Ob $\frac{3}{4}$ na 9. uro zbralo se je nad pet sto učencev i učenk v učilnici in ob 9. uri bila je slovesna sveta maša, pri kateri so šolarji peli »Sveto«, »Pred Bogom« i pesem o sv. Alojziju. A tudi verli naši pevci so tu pripomogli: zapeli so namreč »Adoro te supplex« in konečno »Das ist der Tag des Herrn« — sicer nemško, ker ni bilo baš slov. prestave pri roci, i zadnji trenotek se ni moglo to storiti. (Vsi jeziki naj hvalijo Boga. Vr.)

Res lepo je bilo gledati nežno mladež v tolikem broji, snažno oblečeno in to tem bolj, ker je večina otrok v belokranjskej noši došla. Obilo starišev se je vdeležilo slovesnosti, kojim je radostno srce vtripalo, gledati mlade Hrvatitčke.

Tudi predsednik krajnega šolskega sveta g. Anton Pavlin je bil navzoč, ki povsod kaže, kako draga mu je učeča se mladež in nje napredek. Tukajšnjemu gospodu katehetu, Zdravko Bergantu, bodi pa najtoplejša zahvala v imenu mladine i starišev za njegov trud i često požertovalnost; on je prijatelj šole, da malo tacih. Bog ga živi!

Belokranjec.

Iz Ljubljane. Šolski praznik ali tako imenovano »Majevo veselico« ste imeli letos mestni šoli in sicer II. 30. maja, I. še le 14. junija, kajti maj nas letos ni pošiljal le v april, marveč še v sušec in svečan nazaj, ker je še 19. in 20. po nekaterih krajih zemlja zmerznila. — Program kakor druga leta. Ob 6. uri odhod od šol; sv. maša na Rožniku, potem zajuterk, po zajuterku propovedovanje, petje in telovaje. Proti 12. uri vernitev domov. 30. maja je bilo kakih 400, a 14. junija 229 otrok navzočnih. Dobrotniki ubogim so bili gg.: mestni župan, ravnatelj Mahr, sr. svet. Leskovec in drugi. C. k. vadnica in učiteljšče je pa namesto te veselice imela praznji dan v god sv. Alojzija.

Sv. mašo imate mest. deš. šoli po dvakrat na teden, na dek. mest. šoli pa se o poletenskem času šola že začenja ob 7. uri zjutraj; c. k. vadnica in I. mestna šola začenjate drugo polovico leta šolo popoldne še le ob 3 uri.

Ha-ha-hu-ce kaj je to, kdo je to? Kitajski cesar, Chum, je sedaj v 6. letu; 15. maja se je začel učiti, kajti ta dan so dvorni zvezdoslovci odbrali kot posebno srečni dan za ta posel. Berž ko ne, se že sedaj mladi cesar uči abecede. — No, kaj ne? To ni nič nenavadnega, učiti se mora vsak, ako hoče kaj znati, cesar in težak, imeniten in prostak, a mlademu cesarju so na stran postavili dečka enake starosti, ki se z njim uči, pa je tudi oštet, kaznovan in bičan, kedar cesarjevič to zasluži in to je »hahahuce.« — No takih hahahucetov bi bilo tudi pri nas potreba. — Pa kaj pravim, saj jih že imamo. Učeniki so tisti hahahuceti; kedar bi imeli otroci kaznovani biti, takrat pa učeniki dobe pod nos. — Kdor ne verjame, naj pa poskusi vsaj 1 mesec, kmalo se bode tega prepričal, posebno se pa to lahko zve pri znani romarski cerkvi dve ure od bele Ljubljane.

Wasch mir den Pelz, mach' ihn nicht nass! Vse toži dan danes, kako je mladina spačena, kolikanj neukretna, neubogljiva, samopašna, prederzna in nravno spridena, in česa se je bati, ako pojde to tako naprej, kakor se je sedaj začelo! Ako pa kdo pove pravi vzrok, pa nasvetuje pripomočke, takrat se pa vse zaganja nanj, kriči in verši nad njim, kakor trop vravnov, kedar skopca ugleda. To sem si mislil, ko sem bral v »Oesterr. Schulbote« (izhaja na Dunaju 1. in 15. vsacega mesca) dne 15. maja, 1. in 15. junija lamentacije o spridenji naše mladine pod naslovom: »Welche Aufgabe hat der Staat in Rücksicht der sittlichen Jugendbildung, welche die Presse und welche der gesammte Lehrstand?« — Resnica je vendar tako blizo, da jo vsak lahko razume, a le učeni svet je išče tam, kjer je ni, in hodi okoli pravega vzroka, kakor mačka okoli vrele kaše. Glasi se tako-le: »Brez kerščanstva ni prave kreposti;« »pravičen moj iz vere živi.« Dokler se bodo toliko bali cerkve po šolah, kakor se je dosihmal bojé, ne bode bolje, ne, marveč čedalje slabeye. Posamezni se zastonj in skoraj brezvspešno zoperstavljajo občnemu navalu, koliko časa bo še trajalo, da se svet popolnoma prepriča, da brez kerščanstva t. j. brez pravega kerščanstva ni blagra, ne v družini, ne v državi, ne v šoli, ne pri poduku? — Od več bi bilo temu ali unemu pripisovati, da je spridenja kriv, a poboljšanje mora priti od zgoraj dol, potem bode bolje. Omenjeni sestavek 15. junija pa končuje svoje premišljevanje tako-le: »Vom Staate verlangen wir Unterdrückung und Verbot aller jener Reizmittel, wahren und nachhaltigen Schutz für die Unschuld unserer Jugend, dasselbe von der Gemeinde, energisches Vorgehen gegen die Verführung und Heilung derselben durch Eltern und Lehrer (denen jedoch die Hände gebunden sind. Vr.), Unterstützung in alledem von der Journalistik«. To so besede, je rekla lisica, ko je jagode na molku prebirala.

— Okrajno zborovanje mestnih učiteljev v Ljubljani bode v četrtek 6. julija in druga točka se glasi izvirno: »Welches wären die Mittel, um die seit Aufhebung der körperlichen Züchtigung gelockerte Disciplin wieder herzustellen.«

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V Kamniškem šolskem okraju so sledeče učiteljske službe izpraznjene: v Mengišu z l. p. 500 gl. in z opravljenim dokladom 50 gl.; v Komendi z l. p. 450 gl. in v Zalogi z l. p. 400 gl.

Pri vseh treh službah ima učitelj tudi prosto stanovanje.

Prošnje za te službe se morajo do 31. julija t. l. pri dotičnih krajnih šolskih svetih predlagati. C. k. okrajni šolski svet v Kamniku 14. junija 1876.

— V šolskem okraji Radovljiškem na Irazredni šoli na Breznici, v Gorjah, v Srednji vasi učit. službe po 400 gl. l. p. in stanovanje, v Kamni gorici l. p. 450 gl., stanarine 80 gl. Prošnje okrajnemu šol. svetu v Radovljici do 31. julija t. l.